

УДК 378.147:615-051(477)

DOI <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2023.14.300222>

ORCID 0000-0002-2260-971X

ORCID 0000-0002-5844-3520

ORCID 0000-0002-2332-6711

ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНА КЛЮЧОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОСНОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Валентина Онішко,

докторка педагогічних наук, професорка,
професорка кафедри землеробства і агрохімії ім. В.І. Сазанова;
Полтавський державний аграрний університет;

Тетяна Япринець,

кандидатка педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри будівництва та професійної освіти;
Полтавський державний аграрний університет;

Анатолій Антонець,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри будівництва та професійної освіти;
Полтавський державний аграрний університет

У статті з урахуванням провідних світових і вітчизняних тенденцій формування загальних і фахових компетентностей особистості охарактеризовано загальнокультурну компетентність як ключову в процесі підготовки фахівців аграрної галузі.

Мета дослідження – розкрити на основі узагальнення теоретичних основ особливості змісту та структури загальнокультурної компетентності фахівців, обґрунтувати специфіку формування означеної компетентності у здобувачів аграрних закладів.

Доведено, що загальнокультурна компетентність, на відміну від інших компетентностей, має постійний характер. Так, якщо професійна компетентність може бути короткотривалою, то ключові компетентності особистість застосовує все життя, при цьому такі компетентності сприяють фахівцеві в набутті нових компетентностей, які, в свою чергу, дозволяють йому розвиватися та досягати нових висот професійного становлення, загальнолюдської культури та характерних рис національної культури, засад духовно-моральних відносин та суспільних явищ, традицій і вміння практично застосовувати їх у різноманітті соціальних відносин, уявлень про наукову картину світу, а також якостей особистості, наявності досвіду діяльності в царині освоєння аграрної сфери як культурно-освітнього простору.

Отже, в ході синтезу даних процесу формування загальнокультурної компетентності, її складовими визначено ціннісні самоорієнтації на самооцінку особистості, мотиваційно-вольові компоненти компетентності фахівця. Індивідуально загальнокультурна компетентність особистості розкривається як: професійна самосвідомість, прийняття себе як професіонала аграрної галузі; постійне самовизначення; саморозвиток фахових здібностей; самопроектування, побудова власної стратегії професійного зростання, реалізація аксіологічних основ професійного життя, набуття нових якостей, оволодіння новими професійно важливими здатностями, або неперервна зміна структури професійно важливих соціокультурних рис, що склалася раніше.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні фахівці, ключові компетентності, загальнокультурна фахова компетентність, аграрна галузь, мовна культура майбутнього фахівця.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку українського суспільства спостерігаються кардинальні зміни у підходах до змісту та організації освітнього процесу в закладах освіти різного рівня. Нині дослідженням компетентності особистості надається багато уваги. В сучасній науковій літературі професійну компетентність визначають як: наявність широкої загальної та спеціальної ерудиції, професійної освіти, прагнення постійного підвищення рівня своєї науково-професійної підготовки. Становлення фахівця базується і здійснюється на підґрунті розвитку особистості. Професійна освіта має на меті підготовку фахівців, задоволення потреб особистості кожного поглибленні та розширенні освіти на базі основної загальної, середньої (повної), допрофесійної професійно-технічної освіти. Необхідність особливої уваги до підготовки кадрів для аграрної галузі зумовлена процесами спеціалізації праці наприкінці XIX – на початку XX ст. під впливом ускладнення праці та її організації за умов розвиненого аграрного виробництва у XXI. Становлення системи аграрної професійної освіти пов'язане з розвитком та перебудовою змісту як професійної, так і допрофесійної освіти (Оніпко, Япринець, Келемеш, 2022). Відповідно до особливостей сучасного історичного етапу і перспектив розвитку економіки та соціальної сфери відбувається зростання потреби у фахівцях, відбувається зміна їх ролі, місця та функцій, підвищуються вимоги до компетентності, культури та якості праці. Розвиток гнучкості та варіативності змісту аграрної освіти забезпечується шляхом надання освітнім установам академічних свобод у її формуванні з урахуванням інтересів абітурієнтів, здобувачів, роботодавців, перспектив розвитку агропромислового комплексу регіону. Гуманізація та гуманітаризація змісту аграрної професійної освіти забезпечить формування у фахівців цілісного світогляду, світорозуміння та розвиток справжньої духовності особистості, інтересу до вирішення соціально-політичних проблем (Балл, 2000). Посилення загальнонаукової та загальнопрофесійної підготовки гарантує цілісність сприйняття майбутньої професійної діяльності, розуміння закономірностей, взаємозв'язків фактів та явищ, характерних для загальнопрофесійного знання у межах як напряму підготовки (групи спеціальностей), так і конкретної спеціальності, розвиває здатність до формування загальнокультурної компетентності як інтегративної якості особистості, яка характеризується знаннями щодо національної та світової культурної спадщини, вміннями їх аналізувати та оцінювати; володіє культурою міжособистісних відносин та дотримується принципів толерантності у взаємодії з іншими людьми (Зубчевська, 2015).

Однак проблема формування у здобувачів аграрних спеціальностей загальнокультурної компетентності залишається поки що недостатньо розробленою; до цього часу не здійснено цілісного вивчення організації професійної діяльності в галузі як важливого засобу формування культури особистості.

Актуальність дослідження зумовлена також низкою суперечностей між: суспільною значущістю формування майбутнього фахівця в аграрних закладах, який володіє загальнокультурною компетентністю та недостатньою розробленістю теоретичного підґрунтя цього процесу; зростаючою потребою у фахівцях аграрної сфери, які вирізняються не лише професіоналізмом, а й характеризуються високою культурою, та недостатньою увагою до цього питання в аграрних закладах; значним потенціалом культуро-освітнього середовища аграрних закладів і традиційним підходом до його організації.

Аналіз джерел і публікацій. З'ясовано, що розв'язання означеної наукової проблеми ґрунтується на дослідженні нормативних документів: положення Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», постанови Кабінету Міністрів України.

Проблеми компетентісно зорієнтованої парадигми організації освітнього процесу розкрито в працях І. Зязюна, О. Малихіна, Т. Молнар, А. Хуторського. Основні підходи до визначення сутності і структури загальнокультурної компетентності розглянуто в студіях: І. Гриценко, І. Зимньої, Н. Хорошилової та ін. Проблеми загальнокультурної компетентності як якісної характеристики освіченості студентів гуманітарних спеціальностей досліджував І. Гриценко, загальнокультурну компетентність педагога

вивчав О. Малихін, загальнокультурну підготовку студентів досліджувала Н. Хорошилова; аксіологічні засади компетентності й професійної культури фахівців обґрунтували Л. Кравченко та Р. Винничук (Винничук, Кравченко, 2019).

Мета статті – розкрити на основі узагальнення теоретичних основ особливості змісту та структури загальнокультурної компетентності фахівців, обґрунтувати специфіку формування означеної компетентності у здобувачів аграрних закладів.

Виклад основного матеріалу. У Державному стандарті базової середньої освіти досліджувані терміни вживаються в такому значенні: ключові компетентності – динамічне поєднання знань, умінь, навичок, способів мислення, які необхідні особі для розвитку впродовж життя, а також для її самореалізації та особистісного розвитку, побудови професійної кар'єри, участі в суспільному житті та формуванні активної громадянської позиції (*Державний стандарт базової...*, 2017).

Загальнокультурна компетентність – це здатність здобувача освіти орієнтуватися в просторі культури. Вона містить таке коло об'єктів: національну та загальнолюдську культуру; духовно-моральні засади родинних, соціальних явищ і традицій. Загальнокультурна компетентність – це ключова компетентність особистості майбутнього фахівця, що забезпечує входження у світовий простір культури та самовизначення у ньому, застосування професійних знань і вмінь у практичній діяльності, оволодіння нормами мовного етикету та літературної, професійної мови, культурою міжнаціонального спілкування та здатністю орієнтуватися у соціумі (*Державний стандарт базової...*, 2017).

Засновуючись на тому, що компетентність – це володіння відповідними знаннями, вміннями, якостями ми орієнтуємося на визначення загальнокультурної компетентності С. Зубчевської: «Загальнокультурна компетентність – інтегративна здатність особистості здобувача освіти, зумовлена досвідом опанування культурного простору, рівнем навченості, вихованості та розвитку, орієнтація на використання культурних еталонів як критеріїв оцінювання під час розв'язання проблем пізнавального, світоглядного, життєвого характеру» (Зубчевська, 2015).

Наголосимо: формування загальнокультурної компетентності фахівців передбачає орієнтацію в першоджерелах культури – творах художньої літератури, музичного, образотворчого, театрального мистецтва, музейних експозиціях, творах якщо не наукової, то хоча б науково-популярної літератури. Наступний компонент загальнокультурної компетентності – здатність орієнтуватися у джерелах інформації, відбирати їх на вирішення пізнавальних завдань за певним критерієм, зокрема за критерієм достовірності інформації. Третій компонент – здатність пояснювати явища дійсності, принаймні ті, з якими фахівці зустрічаються у повсякденному житті, з позицій науки. При цьому йдеться не лише про наукове розуміння таких явищ, а й про здатність пояснювати їх іншим людям. Четвертий компонент – здатність орієнтуватися в актуальних проблемах суспільного життя (в суті проблем, причинах їх виникнення, думках про шляхи вирішення). Важливо, щоб кожен випускник аграрного закладу міг навести приклади проблем, які стали предметом громадського обговорення, та визначити свій погляд на запропоновані шляхи їх вирішення. П'ятий компонент – здатність орієнтуватися у світі соціальних, моральних та естетичних цінностей, що передбачає вміння розрізняти факти, судження, оцінки, встановлювати їхній зв'язок із певною системою цінностей, визначити власне аксіологічне поле. Кожен із перелічених компонентів загальнокультурної компетентності може бути розглянутий як відносно самостійна мета аграрної освіти, що реалізується в процесі вивчення всіх освітніх компонентів і в ході позанавчальної діяльності.

Отже, до ключових, загальних компетентностей відносять загальнокультурну компетентність майбутнього фахівця аграрної галузі; безумовно, її формування у становленні фахівця нового типу набуває особливої значущості. Першочергово загальнокультурну компетентність у складі загальних компетентностей розглядають фундаментальною складовою професійної компетентності і для становлення таких особистісних рис як

професіоналізм, майстерність тощо. Якщо не надавати значення формуванню загальнокультурної компетентності здобувача, то він згодом не зможе повною мірою опанувати комунікативними, когнітивними функціональними компетентностями.

Загальнокультурна компетентність, на відміну від інших компетентностей має постійний характер. Так, якщо професійна компетентність може бути короткотривалою, то ключові компетентності особистість застосовує все життя, при цьому такі компетентності сприяють фахівцеві в набутті нових компетентностей, які, в свою чергу, дозволяють йому розвиватися та досягати нових висот професійного становлення.

У сучасному світі відбуваються глобальні соціальні, політичні та економічні зміни, й зокрема в Україні, також спостережене посилення ролі міжнародних відносин, виникнення інтересу до національного коріння, пробудження національної самосвідомості народу, що актуалізує потребу у висококультурному фахівцеві. У цих умовах відбувається зміна пріоритетів, стає можливим посилення культуротворної ролі аграрної освіти, з'являється новий ідеал здобувача освіти – «людина культури», що має сформовану загальнокультурну компетентність, адже загальнокультурна компетентність визначає активну життєдіяльність людини, її здатність орієнтуватися у різних сферах соціального та професійного життя, гармонізує внутрішній світ та відносини з соціумом.

Соціально-практична зумовленість загальнокультурної компетентності передбачає особистісний розвиток майбутнього фахівця АПК як людини культури. Для того щоб забезпечити повноцінний особистісний розвиток здобувача як людини культури, зміст освіти має містити такі основні структурні елементи, кожен з яких репрезентує певний соціальний досвід: пізнавальної діяльності, фіксованої у формі її результатів – знань; здійснення відомих способів діяльності – у формі вміння діяти за зразком; творчої діяльності – у формі вміння ухвалювати нестандартні рішення у проблемних ситуаціях; встановлення емоційно-ціннісних стосунків – у вигляді вміння діяти за зразком (Ушаков, 2017). Сміслова орієнтація здобувача освіти здійснюється завдяки освоєнню ним етичних норм, естетичних еталонів, народних традицій тощо, тобто, через його включення в культуру, першочергово – аграрну. Крім того, загальнокультурна компетентність містить уявлення про наукову картину світу, вміння організації в побутовій і культурно-дозвілєвій сфері, вміння будувати міжособистісні стосунки, навички культурного спілкування, вміння застосовувати естетичні еталони як критерії під час розв'язання проблемних завдань (Винничук, Кравченко, Оніпко, Плачинда, Бухун, 2020). «Культура – як зазначив В. Сластьонін, є спресованим досвідом тисячоліть, що містить культуру поведінки, спілкування, почуттів, мислення і практичної конструктивної діяльності» (Сластенин, 2002, с. 215).

До змісту загальнокультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі входять узагальнені способи діяльності, що дають змогу особистості привласнювати культурні зразки і створювати нові. У зв'язку з цим, у складі цієї компетентності можна виокремити: пізнавально-інформаційну діяльність, що передбачає способи пізнавальної діяльності, соціально-регулятивну діяльність, що містить вміння виконувати соціальні функції, комунікативну діяльність, що означає способи обміну інформацією та способи організації спільної діяльності (Бахав, 2013).

Винятково важливим компонентом загальнокультурної компетентності майбутніх фахівців є мовна культура здобувачів аграрних ЗВО, що займає особливе місце в її системі, зумовлює та регулює буття професіонала в мовному середовищі. Зміст мовної культури, на наш погляд, складають такі складники: лінгвістичний (мовний), інституційний, когнітивний, аксіологічний, естетичний та потребнісно-мотиваційний. Лінгвістичний аспект містить власне мову майбутнього фахівця і все різноманіття текстів, що її представляє. (Kravchenko, Bilyk, Onipko, Plachynda, Zavitrenko, 2021) Інституційний аспект виявляється у функціонуванні різних соціальних та культурних інститутів, що мають об'єктом своєї діяльності мову або мовну культуру її носіїв (науки про мову, система передачі знань про неї, мовна політика – як реалізація інституту державної влади, ЗМІ тощо). Когнітивний аспект – це мовні знання, вміння; досвід освоєння мови (Берегова, 2002). Аксіологічний аспект – усвідомлене ставлення до мови як до загальнолюдської та особистої цінності; оцінка якості промови. Мова репрезентує собою цінність, будучи феноменом, що має позитивну значимість

як для суспільства, так і для окремої особи: транслятор культурної спадщини, сполучна ланка в діалозі культур, пізнавальна, естетична, практично перетворювальна цінність (Винничук, Кравченко, 2019). Ціннісне ставлення до мови характеризується внутрішнім прийняттям мови як цінності, усвідомленням постійної потреби в ньому. Усвідомлення загальнолюдської значущості цього феномену властива, переважно, людям її ролі в житті суспільства та людини (Хома, 2017). Особистісна ж цінність мови усвідомлюється набагато ширшим колом осіб завдяки необхідності високого рівня володіння рідною та іноземною мовою для досягнення успіху в професійній діяльності та інших сферах життя. Так, наприклад, на етапі суспільного розвитку в умовах глобальної інтеграції культур володіння іноземною мовою стає умовою успішної професійної діяльності в аграрній галузі. Естетичний аспект ґрунтується на чуттєво-образному освоєнні дійсності за допомогою мови і включає два компоненти: художню реалізацію та сприйняття мови; естетичне нехудожнє сприйняття та відтворення мови. У першому випадку йдеться про результати діяльності художника слова, у другому – про універсальне, повсякденне естетичне ставлення до мови або її окремих компонентів. Для естетичного аспекту мовної культури первинним є переживання, а не адекватність розуміння; потребнісно-мотиваційний аспект реалізується в усвідомленні необхідності розвитку мовної культури та культури мовлення; в інтересі до вивчення мови, у тому числі й іноземної; у прагненні до гармонійного мовлення. Цей аспект мовної культури поєднує в собі все різноманіття чинників, здатних спонукати людину до вивчення професійної мови, вдосконалення своєї мови. Саме тому, мовна культура майбутнього фахівця може бути осмислена як компетентність, що зумовлює і регулює буття людини в культурно-освітньому середовищі, тим самим опосередковуючи взаємодію людини, мови, обраної професійної галузі. Тому загальнокультурну компетентність майбутніх фахівців аграрної галузі можна уявити як результат професійної освіти, виражений у системі знань у царині загальнолюдської культури та характерних рис національної культури, засад духовно-моральних відносин та суспільних явищ, традицій і вміння практично застосовувати їх у різноманітті соціальних відносин, уявлень про наукову картину світу, а також якостях особистості, наявності досвіду діяльності в царині освоєння аграрної сфери як культурно-освітнього простору.

Процес формування загальнокультурної компетентності майбутніх фахівців у аграрних ЗВО має три складники: когнітивний, ціннісно зорієнтований і комунікативно-діяльнісний. Когнітивний компонент формування загальнокультурної компетентності здобувачів визначає такі завдання навчання: орієнтація в проблематиці опанування культурно-освітнього простору; доповнення вже наявних теоретичних знань та вмінь у різних галузях аграрної культури професійно зорієнтованими знаннями.

Ціннісно зорієнтований компонент передбачає розвиток здатності емоційно сприймати та успадковувати культурну спадщину і досвід професійної діяльності в аграрній сфері; розвиток уміння отримувати естетичне задоволення від спілкування з культурними цінностями; здатність висловлювати ставлення до творів мистецтва, оцінювати їх. Комунікативно-діяльнісний компонент передбачає вдосконалення навичок спілкування з культурними цінностями, культури поведінки та вираження емоцій; формування вміння працювати з інформацією, отриманою з різних джерел; активізацію власної творчої діяльності.

Однією з найважливіших вимог, агрономічної професії, є чіткість соціальної та професійної позицій фахівців; саме в ній фахівці АПК виражають себе суб'єктами професійної діяльності. Позиція фахівця аграрної галузі – це система тих інтелектуальних, вольових та емоційно-оцінних ставлень до світу, професійної дійсності та аграрної діяльності, які є джерелом його активності. Вона визначається, з одного боку, тими вимогами, очікуваннями і повноваженнями, які пред'являє і надає йому суспільство, з іншого боку, та метою майбутнього фахівця аграрного ЗВО, його ціннісними орієнтаціями, світоглядом, ідеалами. У загальнокультурній компетентності фахівця проявляється його особистість, характер соціальної орієнтації, тип громадянської поведінки та професійної діяльності, що істотно впливає на якість аграрної освіти.

Висновки. Теоретичний аналіз досліджень дозволяє розглядати загальнокультурну компетентність здобувачів аграрних закладів освіти як цілісну професійну властивість, що інтегрує у собі компоненти, кожен із яких має свій зміст, тлумачиться як: сукупність знань, щодо національної та світової культурної спадщини, умінь їх аналізувати, оцінювати та визначати на цій основі результативність професійної діяльності в АПК; єдність теоретичної та практичної готовності до виробничої діяльності; обсяг навичок культуровідповідного виконання завдань та здатність здійснювати відповідні види дій; комбінація особистісних якостей і властивостей; комплекс професійно значущих особистісних якостей; володіння культурою міжособистісних відносин, дотримання принципів толерантності у взаємодії з колегами. Зміст загальнокультурної компетентності містить такі категорії: моральні відносини (моральна взаємодія, моральний конфлікт, моральний авторитет, моральна репутація); моральна практика (функціонально-поведінкова). Вони знаходять вираження у процесі реалізації особистістю тих чи інших аспектів загальної культури, професійній, повсякденній поведінці, впливають на прийняття рішень і відповідальність за них, підвищення кваліфікації, швидке оцінювання ситуації та своїх можливостей, вироблення нових професійних методів роботи або трансформування колишніх з метою їх оптимізації, адаптації до умов життя і праці, що постійно змінюються. Отже, якщо синтезувати всі дані процесу формування загальнокультурної компетентності, їх складовими визначено, ціннісні самоорієнтації на самооцінку особистості, мотиваційно-вольові компоненти компетентності фахівця. Індивідуально загальнокультурна компетентність особистості розкривається як: професійна самосвідомість, прийняття себе як професіонала аграрної галузі; постійне самовизначення; саморозвиток фахових здібностей; самопроекування, побудова власної стратегії професійного зростання, реалізація аксіологічних основ свого професійного життя, набуття нових якостей, оволодіння новими професійно важливими здатностями, або неперервна зміна структури професійно важливих соціокультурних рис, що склалася раніше.

ЛІТЕРАТУРА

- Балл, Г. О. (2000). Гуманізація загальної та професійної освіти : суспільна актуальність і психолого-педагогічні орієнтири. В кн. І. А. Зязюн (Ред.), *Неперервна професійна освіта : проблеми, пошуки, перспективи*: монографія (с. 134-157). Київ: Віпол.
- Бахов, І. С. (2013). *Професійна міжкультурна компетентність майбутніх фахівців*. Київ: Персонал.
- Берегова, Г. Д. (2002). *Формування культури мовлення студентів-аграрників в умовах нижньонадніпрянських говірок*. (Дис. канд. пед. наук). Херсон.
- Винничук, Р., Кравченко, Л. (2019). Аксіологічний підхід у вітчизняній педагогічній науці та практиці: історико-педагогічна ретроспектива. *Витоки педагогічної майстерності*, 23, 22-28.
- Винничук, Р., Кравченко, Л., Оніпко, В., Плачинда, Т., Бухун, А. (2020). Формування ціннісних орієнтацій магістрів гуманітарної галузі в процесі фахової підготовки. *Ukrainian professional education = Українська професійна освіта*, 7, 14-28.
- Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти*: затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392. (2017). Архів оригіналу за 24 лютого 2017.
- Зубчевська, С. В. (2015). *Формування загальнокультурної компетентності студентів аграрного коледжу у позааудиторній діяльності*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Умань.
- Оніпко, В., Япринець, Т., Келемеш, А. (2022). Технологізація освітнього процесу як об'єктивна тенденція розвитку сучасної професійної освіти. *Українська професійна освіта*, 11, 47–56. Взято з <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/16598> DOI: <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2022.11.275539>
- Сластенин, В. А. (2002). *Педагогіка*. Москва: Академія.
- Ушаков, А. С. (2017). Духовні витоки образу людини культури: психолого-педагогічний аспект. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*, (27). Взято з <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/138>

- Хома, О. М., Хома, Т. В. (2017) Культура мовлення як складова культури особистості. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, V (51), 112, 24-27.
- Kravchenko, L., Bilyk, N., Onipko, V., Plachynda, T., & Zavitrenko, A. (2021). Professional Mobility of the Manager of a Secondary Education Institution as the Basis of His or Her Self-Development. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 13, 1, 417-430. DOI: 10.18662/rrem/13.1/379.

REFERENCES

- Ball, H. O. (2000). Humanizatsiia zahalnoi ta profesiinoi osvity : suspilna aktualnist i psykholoho-pedahohichni oriietry [Humanization of general and professional education: social relevance and psychological and pedagogical guidelines]. In I. A. Ziaziun (Ed.), *Neperervna profesiina osvita : problemy, poshuky, perspektyvy [Continuous professional education: problems, searches, prospects]*: monohrafiia (pp. 134-157). Kyiv: Vipol [in Ukrainian].
- Bakhov, I. S. (2013). *Profesiina mizhkulturna kompetentnist maibutnikh fakhivtsiv [Professional intercultural competence of future specialists]*. Kyiv: Personal [in Ukrainian].
- Berehova, H. D. (2002). *Formuvannia kultury movlennia studentiv-ahrarynkiv v umovakh nyzhnonaddniprianskykh hovirok [Formation of speech culture of agricultural students in the conditions of Lower Dnieper dialects]*. (PhD diss.). Kherson [in Ukrainian].
- Derzhavnyi standart bazovoi i povnoi zahalnoi serednoi osvity [State standard of basic and full general secondary education]: zatverdzhenyi postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.11.2011 № 1392.* (2017). Arkhiv oryhalu za 24 liutoho 2017 [in Ukrainian].
- Khoma, O. M., & Khoma, T. V. (2017) Kultura movlennia yak skladova kultury osobystosti [Speech culture as a component of personality culture]. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, V (51), 112, 24-27 [in Ukrainian].
- Kravchenko, L., Bilyk, N., Onipko, V., Plachynda, T., & Zavitrenko, A. (2021). Professional Mobility of the Manager of a Secondary Education Institution as the Basis of His or Her Self-Development. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 13, 1, 417-430. DOI: 10.18662/rrem/13.1/379.
- Onipko, V., Yaprynets, T., & Kelemesh, A. (2022). Tekhnolohizatsiia osvitnoho protsesu yak ob'iektivna tendentsiia rozvytku suchasnoi profesiinoi osvity [Technologization of the educational process as an objective trend in the development of modern professional education]. *Ukrainska profesiina osvita [Ukrainian professional education]*, 11, 47-56. Retrieved from <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/16598> DOI: <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2022.11.275539> [in Ukrainian]
- Slastenyn, V. A. (2002). *Pedahohyka [Pedagogy]*. Moskva: Akademyia [in Russian].
- Ushakov, A. S. (2017). Dukhovni vytoky obrazu liudyny kultury: psykholoho-pedahohichni aspekt [Spiritual origins of the image of a person of culture: psychological and pedagogical aspect]. *Pedahohichna osvita: Teoriia i praktyka. Psykholohiia. Pedahohika [Pedagogical education: Theory and practice. Psychology. Pedagogy]*, 27. Retrieved from <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/138> [in Ukrainian].
- Vynnychuk, R., & Kravchenko, L. (2019). Aksiolohichni pidkhid u vitchyzniani pedahohichnii nauksi ta praktytsi: istoryko-pedahohichna retrospektyva [Axiological approach in domestic pedagogical science and practice: historical and pedagogical retrospective]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti [Origins of pedagogical skills]*, 23, 22-28 [in Ukrainian].
- Vynnychuk, R., Kravchenko, L., Onipko, V., Plachynda, T., & Bukhun, A. (2020). Formuvannia tsinnisnykh oriientsii mahistriv humanitarnoi haluzi v protsesi fakhovoi pidhotovky [Formation of value orientations of masters in the humanitarian field in the process of professional training]. *Ukrainian professional education = Ukrainska profesiina osvita*, 7, 14-28 [in Ukrainian].
- Zubchevska, S. V. (2015). *Formuvannia zahalnokulturnoi kompetentnosti studentiv ahrarnoho koledzhu u pozaaudytornii diialnosti [Formation of general cultural competence of agricultural college students in extracurricular activities]*. (Extended abstract of PhD diss.). Uman [in Ukrainian].

GENERAL CULTURAL KEY COMPETENCE AS A BASIS FOR FUTURE SPECIALIST TRAINING

Valentyna Onipko,

Doctor of Pedagogical Sciences, Full Professor,
Professor of the Department of Agriculture and Agrochemistry named after V.I. Sazanova;
Poltava State Agrarian University;

Tatiana Yaprynets,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Construction and Professional Education;
Poltava State Agrarian University;

Anatolii Antonets,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Construction and Professional Education;
Poltava State Agrarian University

In the article, taking into account the leading global and Ukrainian trends in the formation of general and professional competencies of the individual, general cultural competence is characterized as key while training specialists in the agricultural sector.

The purpose of the research is to reveal, based on the generalization of theoretical foundations, the peculiarities of the content and structure of specialists' general cultural competence, to substantiate the specifics of the formation of this competence among the graduates of agricultural institutions.

It has been proven that general cultural competence, unlike other competencies, has a permanent character. So, if professional competence can be short-term, then key competencies are used by the individual throughout his life, while such competencies help the specialist in acquiring new competencies, which, in turn, allow him to develop and reach new heights of professional development.

General human culture and characteristic features of national culture, the foundations of spiritual and moral relations and social phenomena, traditions and the ability to practically apply them in a variety of social relations, ideas about the scientific picture of the world, as well as personality qualities, the presence of experience in the field of development of the agrarian sphere as a cultural educational space.

So, if you synthesize all the data of the process of formation of general cultural competence, their components are defined as value self-orientations on the self-assessment of the individual, motivational, and volitional components of the specialist's competence. Individually, the overall cultural competence of an individual is revealed as professional self-awareness, self-acceptance as a professional in the agricultural industry; permanent self-determination; self-development of professional abilities; self-projection, building one's professional growth strategy, implementing axiological foundations of one's professional life, acquiring new qualities, mastering new professionally important abilities, or a continuous change in the structure of professionally crucial socio-cultural features that developed earlier.

Keywords: *professional training, future specialists, key competences, cross-cultural professional competence, agricultural industry, language culture of the future specialist.*

Надійшла до редакції 29.07.2023 р.